

De poging om ‘actief hoogveen’ in Natura2000-gebieden te herstellen is kansloos, onnodig, kostbaar en schadelijk voor omwonenden en bedrijven

Posted on 14 mei 2026 by Joost Schepel

‘We leven niet in een democratie maar in een ambtenaarcratie’ verzuchtte onlangs oud-staatssecretaris van Landbouw Visserij Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Jean Rummenie, in een toespraak voor vissers. Rummenie weet als geen ander hoe de hazen lopen op dat ministerie. Decennialang werkte hij er in hoge ambtelijke functies, maar als bewindsman voor BBB in het kabinet-Schoof kreeg hij er weinig ruimte voor beleid.

Een in zijn opdracht door hoogleraar waarschijnlijkheidsrekening Ronald Meester geschreven rapport, ‘De illusie van een betrouwbare stikstof-modelwerkelijkheid’, kon niet de goedkeuring van de ambtelijke top wegdragen (net zo min als van de

MOB van Johan Vollenbroek). Het rapport werd weggezet als niet-wetenschappelijk en desinformatie.

Het rapport is dan ook kritisch over de manier waarop stikstofmodellen (zoals Aerius) worden gebruikt voor natuurdoelanalyses. Meester stelt dat modellen niet betrouwbaar genoeg zijn voor het beleid en adviseert om meer te sturen op feitelijke metingen in plaats van modellen. En modellen vormen nou juist het fundament van het natuurbouwwerk in Nederland. Het rapport past dus helemaal niet in het straatje van het directoraat-generaal Landelijk Gebied en Stikstof van bovengenoemd ministerie en zal dan ook, onder de huidige D66/VVD-leiding, in een diepe la verdwijnen.

Actief hoogveen

Veel natuurbeleid komt uit de koker van OBN Natuurkennis, een in 1989 door het ministerie opgericht kennisnetwerk, met de website natuurkennis.nl. (OBN staat voor Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit.) In dit gezelschap, dat bestaat uit de bekende natuurbelangen-organisaties en rijks- en provinciale ambtenaren, zul je tevergeefs zoeken naar stikstofkritische geluiden. Zogenaamde deskundigenteams van de club verrichten natuuronderzoeken, rijkelijk gesubsidieerd door LVVN en Bij12. De resultaten van deze onderzoeken worden vervolgens vormgegeven in rijks- en provinciaal beleid.

Een voorbeeld is het in 2013 verschenen rapport 'Kartering van de habitattypen actief en herstellend hoogveen in Nederland'. Na uitgebreid veldonderzoek had een deskundigenteam onder leiding van Dick Bal, senior ecoloog bij LVVN en toonaangevend bij de Directie Natura2000, landsdekkend zegge en schrijve 7,58 hectare actief hoogveen (habitattype H7110) in 10 Natura2000-gebieden aangetroffen.

Gelet op de eenzijdige samenstelling van het deskundigenteam hoeft het niet te verbazen dat daar ook enig wensdenken bij kwam kijken. De auteurs toonden zich verrast over de snelheid waarmee herstel van 'actief hoogveen' op gang was gekomen ook al noemden zij dat herstel nog bescheiden.

Het onderzoek was toegespitst op het Natura2000-gebied Wierdense Veld, 419 hectare groot, een laatste restant van een ooit uitgestrekt veengebied in Twente. Het gebied is in vroeger eeuwen grotendeels afgegraven voor turf. Al sinds 1985

wordt getracht door het inbrengen van folieschermen en het ophogen van dijken het waterpeil in het natuurgebied te regelen. De verwachting was dat deze maatregelen op termijn zouden leiden tot kwaliteitsverbetering van de vegetatie. Na de aanwijzing als Natura2000-gebied kwalificeerde het in 2004 slechts voor habitattype 4010: 'Noord Atlantische vochtige heide met dopheide'. En aanvullend voor habitattype 7120: 'Aangetast hoogveen waar regeneratie nog mogelijk is'.

Een tuintje actief hoogveen

Bij het veldbezoek in 2013 kwam het OBN-deskundigenteam in het gebied op een strookje grond van 109 vierkante meter 'actief hoogveen', een apart en hoger gerangschikt habitattype. Deze vaststelling is vervolgens in de jaren daarop in officieel beleid vertaald.

Deze werkwijze is ook bij veel andere Natura2000-gebieden toegepast, zoals onder andere Engbertsdijksvenen, het Korenburgerveen en het Haaksbergerveen.

In 2016 werden door toenmalig staatssecretaris Martijn van Dam (PvdA) gewijzigde habitattypes onder andere voor het Wierdense Veld in het Staatsblad gepubliceerd:
H4030 Droge Europese heide 1,4 hectare
H6230 Soortenrijke heischrale graslanden 0,21 hectare
H7110 Actief hoogveen 0,01 hectare (= ongeveer de grootte van een tuin bij een rijtjeswoning)
H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is 383 hectare (dit laatste type wordt ook 'herstellend hoogveen' genoemd).

Bezwaarmakers werden het bos ingestuurd. Verbetering/uitbreiding van die laatste twee habitattypes is daarna doel van het officiële natuurbeleid geworden.

Natuurterreinbeheerders gaan poolshoogte nemen

Bij een nieuwe kartering door het ministerie in 2021 bleek het areaal 'actief hoogveen' in het Wierdense Veld te zijn uitgebreid van 109 vierkante meter naar 142 vierkante meter. Voorwaar een mooi resultaat van de miljoenen investeringen in de voorafgaande jaren.

Een en ander was reden voor twee ervaren (gepensioneerde)

natuurterreinbeheerders om daarop zelf ter plaatse poolshoogte te nemen: Henk Rampen, gepensioneerd regiohoofd van Natuurmonumenten, en Leffert Oldenkamp, gepensioneerd terreinbeheerder bij Staatsbosbeheer. Hun bevindingen waren vernietigend: '*Op de plek waar 109 vierkante meter actief hoogveen staat ingetekend zijn in een slenk kleine plekjes kenmerkende lichtgroene veenmossen aangetroffen, geen actief hoogveen maar gedegenereerd hoogveen waar nog geen sprake is van herstel. Het gaat om hooguit enkele vierkante meters.*'

In een gedegen rapport maakt Henk Rampen korte metten met het officiële beleid met als conclusie:
'Op basis van mijn kennis en ervaring dient het habitattype actief hoogveen H7110 uit het Natura2000 aanwijzingsbesluit voor het Wierdense Veld te worden verwijderd, aangezien daar geen overtuigende kwalificatie van is en dient het habitattype herstellend hoogveen H 7120 te worden gewijzigd, te weten te worden terug gebracht tot max. 10% (35 ha) in plaats van de huidige 343 hectare.'

Zonder dit nu meteen politiek te maken, wat kunnen we hiervan leren?
In de eerste plaats dat ecologen/hobbyisten/ambtenaren in welke functie dan ook en economisch belanghebbenden (onderzoeksbureaus en uitvoeringsorganisaties) nooit de vrije hand moeten hebben in het natuurbeleid en dat je daar altijd serieuze vraagtekens bij moet kunnen plaatsen.

Vragen zoals 'willen we terug naar de situatie van vóór de turfafgravingen?', 'wat is de kosten/baten analyse daarvan?', 'hoe zit het met de bevolkingstoename sindsdien?' en 'de daardoor enorm toegenomen waterwinning?' zijn legitieme vragen die niet alleen uit ecologisch/'natuurbelang'-perspectief beantwoord kunnen worden.
Het is trouwens een teken aan de wand dat alleen gepensioneerde ecologen van zich laten horen, ook jongere ecologen zien wat er gebeurt maar houden zich koest uit angst voor hun carrièremogelijkheden.

Alleen het provinciale plan kwam in aanmerking

De provincie Overijssel presenteerde een extra 39,5 miljoen euro kostend plan om het Wierdense Veld én de directe omgeving daarvan (180 hectare) te vernatten 'om de Natura2000 doelen te halen'. De omwonenden, merendeels boeren, kwamen daarop met een alternatieve oplossing: een damwand om het water (beter dan alle eerdere folieschermen) binnen het Wierdense Veld te houden en de omgeving

daarvan te vrijwaren. Dat alternatieve plan werd door Deltares onderzocht en positief beoordeeld.

De provincie hield op 20 april een inloop/informatieavond voor omwonenden over de plannen waar duidelijk werd gemaakt dat alleen het provinciale vernattingsplan in aanmerking kwam. De omwonenden hebben daarop ieder verder overleg opgeschort. Een extra irritatiepunt betrof het feit dat de provincie er stilzwijgend aan voorbij gaat dat Vitens jaarlijks 8 miljoen kubieke meter grondwater oppompt bij het Wierdense Veld voor de drinkwatervoorziening van de bevolking.

Gedeputeerde Staten leggen motie naast zich neer

Op 24 maart 2026 is in de Tweede Kamer met een ruime meerderheid van 94 stemmen (alleen de *usual suspects* D66, PRO, PvdD, Denk en SP stemden tegen) een motie van Caroline van der Plas aangenomen om een onderzoek in te stellen of het ontwikkelen van actief hoogveen in Engbertsdijksvenen (ook een Natura2000-gebied in Twente) ecologisch en hydrologisch wel echt haalbaar is. Bij Engbertdijksvenen, maar ook bijvoorbeeld bij het Korenburgerveen en het Haaksbergerveen spelen dezelfde problemen als bij het Wierdense Veld. Afgewacht moet worden wat de huidige D66/VVD-bewindslieden met deze motie gaan doen.

In ieder geval zagen 6 partijen in Provinciale Staten van Overijssel in deze motie aanleiding om aan Gedeputeerde Staten (GS) vragen te stellen. GS antwoordden de plannen voor vernatting van de omgeving door te zetten. Zij blijven erbij dat herstel van hoogveen niet onmogelijk is.

Hoewel BBB met twee gedeputeerden in GS zit (en zelfs de portefeuille natuur heeft), lijkt het erop dat ook daar de ambtenaren de touwtjes in handen hebben. Technisch is natuurlijk alles mogelijk maar uiteindelijk, als de financiële middelen niet tot in de hemel blijken te (blijven) groeien, zal de wal het schip keren. En ten koste van hoeveel nu nog gezonde bedrijven? Beter dat het besef daarvan eerder indaalt dan later.

In 2019 haalde de Raad van State een dikke streep door de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Wat zou er toen logischer zijn geweest dan pas op de plaats te maken met de PAS-maatregelen en te kijken of we op de goede weg zaten met

onze stikstofaanpak? Bijvoorbeeld kijken naar de aanpak daarvan in de ons omringende landen (ook EU). Maar nee, we gaan onverdroten voort op de ingeslagen weg. Werkt het niet, dan doen we er nog een schepje bovenop.

Waarom iets nastreven uit een ver verleden?

Waarom kunnen we niet blij zijn met het mooie heidelandschap in Wierdense Veld dat wij hebben? Dat is toch de EU-opdracht uit de Habitatrichtlijn? De bestaande natuur mag niet verslechteren. Waarom moet iets uit een ver verleden worden nagestreefd?

Zeker als je de definitie van de Europese Commissie over herstellend hoogveen in aanmerking neemt: 'Aangetast hoogveen waar er een redelijke verwachting is dat binnen 30 jaar het veenvormend vermogen is hersteld.' Inmiddels is daar al 41 jaar werk van gemaakt (sinds 1985). Wordt het niet tijd om wakker te worden?

De kritische natuurblogger Rypke Zeilmaker schreef met een knipoog: 'Na ontslag Dick Bal herstelt 'de' natuur binnen 1 dag'.

Wynia's Week *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. Doet u (weer) mee? Hartelijk dank!*